

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

**Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації**

**Спеціальність
“Народна художня творчість”**

**Спеціалізація
“Народне пісенне мистецтво (академічний спів)”**

Київ 2007

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Народна художня творчість”

Спеціалізація
“Народне пісенне мистецтво (академічний спів)”

Київ 2007

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Програма

для вищих навчальних закладів культури і мистецтв

I–II рівнів акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 12 с.

Укладачі: **Л. М. Якимчук, М. С. Кренців** – викладачі КВНЗ
“Київське обласне училище культури і мистецтв”
Рецензенти: **В. О. Баранова** – доцент Державної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
О. Г. Новіков – викладач-методист Київського державного
коледжу естрадного та циркового мистецтва
Редактор **М. В. Наюк**
Відповідальний
за випуск **Т. Ф. Стронько**

Навчальне видання

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 0,7. Наклад 100 прим.

ПП “НОВА КНИГА”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20;

Тел./факс: (0432) 52–34–82, 52–34–81

E-mail: zbut@novaknyha.com.ua

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

© Державний методичний центр
навчальних закладів культури і
мистецтв України, 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Методика викладання фахових дисциплін” передбачає набуття знань і навичок студентів для здобуття ними додаткової спеціалізації “Викладач фахових дисциплін”. Спеціалізація надається студентам, які мають оцінки “відмінно” та “добре” з фахових дисциплін циклу.

Теоретичний курс дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” вивчається у III–V семестрах для студентів на базі повної загальної середньої освіти і в V–VII семестрах для студентів на основі базової загальної середньої освіти.

Курс викладання дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” передбачає лекційні заняття і самостійну роботу студентів.

Вивчення дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” тісно пов’язане з дисципліною “Педагогічна практика”, яка поряд з дисципліною “Основи вікової педагогіки і психології” є складовою спеціалізації “Викладач фахових дисциплін”.

ОРІЄНТОВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

На базі повної загальної середньої освіти	Всього годин	II курс		III курс
		III семестр 17 тижнів	IV семестр 20 тижнів	V семестр 16 тижнів
	90	34 години	40 годин	16 годин

На основі базової загальної середньої освіти	Всього годин	III курс		IV курс
		V семестр 17 тижнів	VI семестр 20 тижнів	VII семестр 16 тижнів
	90	34 години	40 годин	16 годин

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

На базі повної загальної середньої освіти	Всього годин	II курс		III курс
		III семестр	IV семестр	V семестр
		17 тижнів	20 тижнів	16 тижнів
	45	17 години	20 годин	8 годин

На основі базової загальної середньої освіти	Всього годин	III курс		IV курс
		V семестр	VI семестр	VII семестр
		17 тижнів	20 тижнів	16 тижнів
	45	17 години	20 годин	8 годин

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна “Методика викладання фахових дисциплін” має на меті дати студентам базові знання методики викладання таких дисциплін циклу:

1. “Хоровий клас”
2. “Постановка голосу”
3. “Диригування”

Методика викладання дисципліни “Хоровий клас” враховує роботу з хоровими колективами різних вікових категорій і виконавських профілів. Мета методики викладання дисципліни “Хоровий клас” – навчити студентів послідовності у плануванні роботи з колективом, розумінню значення цієї дисципліни у формуванні і вихованні вокально-хорової культури і світогляду хористів, узгодженості вимог творчості і з раціональною організацією художнього процесу.

Основою хорового співу є вокальна культура виховання. Тому методика викладання дисципліни “Постановка голосу” є тим стрижнем, на якому будується вокально-хорова робота у хоровому класі. Педагогічні завдання керівника хорового класу тісно пов’язані з викладанням дисципліни “Постановка голосу”.

Метою викладання дисципліни “Хоровий клас” є свідоме розуміння значення цієї дисципліни у вихованні співака хору, ансамблю. Студент має навчитися будувати урок, враховуючи індивідуальні здібності учня, підбирати репертуар з урахуванням типу співочого голосу і рівня його музичної підготовки.

Метою викладання дисципліни “Диригування” як засобу керування хоровим колективом, є вироблення необхідних прийомів диригування, освоєння етапів розвитку диригентської техніки, послідовність у її вдосконаленні шляхом накопичення знань і вмінь, вдумливе планування уроку з учнем.

ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Виховання у студентів стійкого інтересу і любові до майбутньої професії викладача, необхідності професійної самоосвіти, вироблення творчого підходу до педагогічної діяльності.

2. Оволодіння теоретичними знаннями дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” з метою застосування цих знань у практичній роботі

3. Засвоєння принципів та методів роботи з навчальним матеріалом.

4. Опанування навичками підготовки та розробки плану з фахових дисциплін.

5. Освоєння методики самостійної роботи у підготовці окремих розділів матеріалу дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін”.

ПЕРЕЛІК ОBOB’ЯЗKOBИX ЗНАHЬ І BMIHЬ, ЯКИМИ ПОВИHEH BOЛOДITИ CТУДЕНТ

Студент повинен знати:

1. Основні напрямки розвитку хорового виконавства.
2. Специфіку дитячих голосів різних вікових категорій.
3. Основні елементи хорової звучності.

4. Специфіку роботи з хоровими колективами різних вікових категорій та виконавського напрямку.
5. Будову та фізіологію співочого апарату.
6. Основи постановки і виховання співочого голосу
7. Основні прийоми техніки диригування
8. Основи методики проведення уроків фахових дисциплін.

Студент повинен вміти:

1. Розробляти і складати план проведення уроків з фахових дисциплін.
2. Добирати репертуар для хору з урахуванням якісного складу хорового колективу і художньо-виховної цінності творів.
3. Добирати вокально-технічні вправи для постановки і розвитку співацького голосу.
4. Формувати репертуар для учнів класу постановки голосу з огляду індивідуальних та вікових особливостей учня.
5. Формувати репертуар для уроків диригування, враховуючи рівень здібностей, індивідуальних якостей та визначати і аналізувати ключові моменти у плануванні навчальних занять з фахових дисциплін.

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Формою контролю знань студентів є проведення контрольного уроку у III–V семестрах на базі повної загальної середньої освіти, у V–VII семестрах на основі базової загальної середньої освіти.

Вимоги до контрольного уроку

1. Відповісти на запитання комісії з тематики матеріалу, опрацьованого протягом семестру.
2. Представити реферат на одну з тем теоретичного матеріалу, опрацьованого протягом семестру.
3. На вимогу комісії розробити план проведення уроку однієї з фахових дисциплін.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)	Вичерпна відповідь на запитання комісії з матеріалу, що вивчався протягом семестру. Глибоко і змістовно розкрита тема реферату. Змістовно і детально розроблений план проведення уроку однієї з фахових дисциплін.
4 (добре)	Достатні знання матеріалу, опрацьованого протягом семестру. Не в повному обсязі висвітлена тема реферату. Стисло розроблений план проведення уроку однієї з фахових дисциплін.
3 (задовільно)	Поверхові знання матеріалу, опрацьованого протягом семестру. Обмежені знання матеріалу, викладеного в рефераті. Схематична розробка плану уроку однієї з фахових дисциплін.
2 (незадовільно)	Відсутність знань більшої частини матеріалу, що вивчався протягом семестру. Представлений реферат не розкриває тему, яка в ньому заявлена. Розробка плану уроку однієї з фахових дисциплін не відповідає вимогам курсу.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п.п.	Назва теми	Кіл. годин
	III (V) семестр – 34 години.	
Тема 1	Психолого-педагогічні аспекти роботи з дитячим хоровим колективом. Корегування співочого процесу фізичними можливостями дітей і особливостями дитячої психіки.	2
Тема 2	Роль музики як виду мистецтва у формуванні духовної культури дітей. Форми музичної діяльності дітей.	2
Тема 3	Дитячий голос і особливості його розвитку. Фактори впливу на розвиток дитячого голосу.	2

Тема 4	Будова та функціонування дитячого голосового апарату та його фізіологічні особливості.	2
Тема 5	Комплектування дитячого хорового колективу у відповідності з віковими категоріями.	4
Тема 6	Методика роботи з дітьми молодшої вікової групи. Особливості резонування. Обмеженість діапазону. Вирівнювання голосних.	4
Тема 7	Особливості роботи з дитячими голосами в передмутаційний період. Визначення меж регістрів та перехідних звуків, зміна діапазону. Методика вирівнювання регістрів.	4
Тема 8	Методика роботи з дітьми в мутаційний період. Охорона та гігієна дитячого голосу.	4
Тема 9	Методика проведення уроків музики та співу в школі. Активізація уваги і творчого мислення в процесі прослуховування музики. Виховання музичного слуху і ритму. Розвиток навичок слухового аналізу.	4
Тема 10	Метод ладової сольмізації і його практичне застосування на уроках музики та співу: а) назви ступенів б) ручні знаки в) болгарська "столбца"	4
	Всього	34 год.
	IV (VI) семестр – 40 год.	
Тема 1	Методика виховання вокально-слухових та вокально-технічних навичок. Специфіка вокальної роботи в дитячому хорі та її відмінності від роботи з дорослими співаками.	4
Тема 2	Формування співочих навичок а) типи співочого дихання; роль співочого дихання в процесі звукоутворення.	2

Тема 2	б) звукоутворення; формування вірного співочого тону, високої співочої позиції, резонатори та свідоме володіння ними; в) методи роботи над дикцією. Вплив дикції на тембр і якість звуку; г) методика розвитку співочого діапазону	2
Тема 3	Методика відпрацювання прийомів голосоведення: <i>legato, non legato, staccato</i> , згладжування регістрів.	2
Тема 4	Методика розучування вокальних творів та пісенно-хорового репертуару. Етапи розучування. Розробка плану розучування твору	4
Тема 5	Досягнення мелодичного строю на ансамблю; вирівнювання тембрів; вироблення єдиної манери співу, ладово-слухова основа інтонування.	4
Тема 6	Формування навичок співу <i>a cappella</i> як метод вироблення навичок точного інтонування, урівноваження хорових партій та загального звучання хору.	4
Тема 7	Методи розвитку гармонічного слуху. Вокально-темброва злагодженість. Слухове відчуття акордових співвідношень.	4
Тема 8	Аналіз причин нестійкого інтонування та методи їх подолання. Невірність вокальної позиції, в'ялість артикуляції, невірна робота регістрів, слабка координація голосу і слуху.	4
Тема 9	Методика роботи з народним хором. Особливості звуковидобування жіночих і дитячих голосів. Виконавські засоби народної манери співу.	4
Тема 10	Робота над текстом вокально-хорових творів. Гармонічне поєднання звуку і слова. Роль слова в процесі звукоутворення.	2
	Всього	40 год.

V (VII) семестр – 16 год.		
Тема 1	Засоби художньої виразності, значення музично-виражальних засобів в процесі розучування вокально-хорових творів	4
Тема 2	Репертуар як основний фактор музичного та естетичного виховання. Метод підбору репертуару для хорового колективу різних вікових категорій.	4
Тема 3	Типові недоліки академічного співу та методи їх подолання; формування високої співочої позиції, відчуття співацького резонансового пункту, подолання зниження нервово-м'язового тону, в'ялості артикуляції і співочих голосних	2
Тема 4	Значення диригентської техніки в керуванні хором колективом.	4
Тема 5	Психофізичні проблеми у класі диригування та методи їх подолання.	2
		Всього 16 год.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

III (V) семестр – 17 год.		
Тема 1	Необхідні навички і вміння, якими повинен володіти керівник хору. Методи психологічного і емоційного впливу в роботі з хором колективом	2
Тема 2	Етапи розвитку диригентського мистецтва. Поняття про диригування та диригентський апарат	2
Тема 3	Вправи для звільнення рук та їх значення у виробленні необхідних диригентських навичок	3
Тема 4	Значення афтакту у диригуванні. Види афтакту та методи його показу. Основні функції афтакту	2
Тема 5	Методи показу вступу та зняття звучання. Вступ на початку та в середині твору. Методи показу зняття звучання на різні доли такту	2
Тема 6	Розмежування функцій рук. Фіксування подовжень. Диференційовані рухи лівої і правої руки.	4

Тема 7	Планування початкових уроків з дисципліни. “Диригування”. Методика постановки диригентського апарату. Елементи диригентської схеми.	2
		Всього 17 год.
IV(VI) семестр – 20 год.		
Тема 1	Класифікація співочих голосів, їх характеристика. Співацькі діапазони.	2
Тема 2	Початкова робота над елементами звуковидобування. Методика роботи над диханням і звукоутворенням. Цілеспрямований співацький звук. Атака співацького звуку.	3
Тема 3	Підбір репертуару у класі постановки голосу згідно тембральних та вокально-технічних можливостей співацького голосу.	4
Тема 4	Вокальна робота над художнім твором як продовження роботи над удосконаленням співочих навичок.	3
Тема 5	Розробка орієнтовного плану початкових уроків постановки голосу. Визначення основної мети і спрямованості уроку.	4
Тема 6	Методи слухового аналізу у вокально-технічній роботі на заняттях хорового класу.	4
		Всього 20 год.
V(VII) семестр – 8 год.		
Тема 1	Методика роботи з хором колективом в репетиційний період; основні компоненти репетиції, мета та завдання.	2
Тема 2	Підбір орієнтовного репертуару хорового класу стосовно різних вікових категорій, рівня музичної підготовки, вокальних та слухових даних.	4
Тема 3	Розробка плану заняття хорового класу. Основні етапи роботи керівника. Психолого-педагогічні завдання роботи керівника у створенні творчої атмосфери у хором колективі.	2
		Всього 8 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Большаков А.* “Поради молодим хормейстерам”. – К., 1972.
2. *Володченко Ж.* “Основи хорознавства”. – Ніжин, 1999.
3. *Знаменська О.* “Культура мови в співі”. – К., 1959.
4. *Коломісць О.* “Хорознавство”. – К., 2001.
5. *Кофман Р.* “Виховання диригента: психологічні особливості”. – К., 1986.
6. *Микиша М.* “Практичні основи вокального мистецтва”. – К., 1971.
7. *Барсов Ю.* “Вокально-исполнительские и педагогические принципы.” М. И. Глинки – Л., 1968.
8. *Гарбузов Н.* “Зонная природа звуковысотного звука”. – М., 1988.
9. *Еремиаш О.* “Практические советы по дирижированию”. – М., 1964.
10. *Дзержинская Г.* “Музыкальное воспитание младших школьников”. – М., 1985.
11. *Канерштейн М.* “Вопросы дирижирования”. – М., 1965.
12. *Лащенко А.* “Хоровое интонирование. Хоровая культура: аспекты изучения и развития”. – К., 1989.
13. *Локшин Д.* “Руководство смешанным хором старших школьников”. – М., 1980.
14. *Лукашин В.* “Мой метод работы с певцами”. – Л., 1972.
15. *Люш Д.* “Развитие и сохранение певческого голоса”. – К., 1988.
16. *Малинина Е.* “Вокальное воспитание детей”. – Л., 1967.
17. *Менабени А.* “Методика обучения сольному пению”. – М., 1987.
18. *Мусин И.* “Техника дирижирования”. – Л., 1967.
19. *Огороднов Д.* “Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе”. – К., 1989.
20. *Орлова М.* “Учите детей петь”. – М., 1969.
21. *Поляков О.* “Язык дирижирования”. – К., 1987.
22. *Соколов В.* “Работа с хором”. – М., 1983.
23. *Струве Г.* “Школьный хор”. – М., 1981.
24. *Шамина Л.* “Работа с самостоятельным хоровым коллективом”. – М., 1983.